

Koulujen Aikakauslehtipäivä

2004

Yhdeksän kymmenestä suomalaisesta lukee aikakauslehtiä. Me käytämme aikakauslehtiin ajastamme 33 minuuttia päivässä. Aikakauslehdet syventävät tietoja, taustoittavat tapahtumia ja elävät ihmisten iloissa ja suruissa. Siinä missä muut mediat

raapaisevat pintaa päivän uutisissa, aikakauslehdet vievät lukijansa tapahtumien juurille. Ne ovat tulkkeja hahmotettaessa kiivasta maailman menoa, avaimia tähän aikaan.

Aikakauslehti on avain tähän aikaan

Aikakauslehdet ovat Suomen suurin media noin 3 500 nimikkeellään. Suomalaisten korkea lukuaktiivisuus ja lukutaito ovatkin pitkälle aikakauslehtien ansiota. Yleensä lehtien lukeminen alkaa nuorena sarjakuvista, joista siirrytään ensin nuoriso- ja sitten yleis-, harraste-, järjestö- ja muihin lehtiin. Kynnys aikakauslehtien käyttämiseen on matala. Niitä on sopivaa lukea lähes kaikkialla ja koska tahansa. Aikakauslehdillä on myös useimmiten myönteinen status, joka antaa lukijastaan kuvan opinjanoisena ja aktiivisena yksilönä. Siksi aikakauslehtien lukeminen on kivaa.

Opettaja on Suomen vanhin aina viikoittain ilmestynyt aikakauslehti. Opettajain Lehden nimellä ilmestynyt lehden ensimmäinen numero avattiin opettajille tammikuun 5. päivänä 1906.

Kukaan ei ole seppä tai lukija syntyessään. Lukemaan oppii vain lukemalla. Eikä lukeminen ole vain tekninen toiminto. On ymmärrettävä lukemansa ja tiedettävä, miten aikakauslehdet rakentuvat artikkeleista, reportaaseista, mielipidekirjoituksista ja muusta aineistosta. On myös ymmärrettävä, mikä on lehtitekstiä ja mikä on mainos.

Opettaja haluaa tarjota yhdessä maan kaikkia suurimpia aikakauslehtien kustantajia edustavan Aikakauslehtien liiton kanssa aineiston, jolla opettajat voivat saattaa oppilaansa hyvän lukemisen ja tiedon sekä tapahtumien taustoille. Aineisto on suunnattu peruskoulun 1–6 luokille, mutta soveltaen sitä voivat käyttää muutkin. Aikakauslehtien liitto puolestaan on tuottanut 11. 11. pidettävää Aikakauslehtipäivää varten aineiston peruskoulun ylimmille luokille ja lukioon.

Hannu Laaksola

Materiaalipaketti luokanopettajille

OPETTAJA

Aikakauslehtien Liitto

Tiedot opettajalle

Tarkista lehtiniput

Muista tarkistaa lehtiniput ennen kuin viet ne luokkaan. Näin varmistat, että saat luokkaasi juuri sellaisia lehtiä, joita voit käyttää valitsemissi tehtäviin.

Toimintamateriaalissa käytetyt kuvasymbolit

- tehtävä sopii myös kotitehtäväksi
- tehtävässä leikellään lehtiä

Yleisohjeet luokassa

1. Varaa riittävästi aikaa lehtien valintaan ja selailuun.
2. Anna oppilaiden/ryhmän ottaa tutkittavakseen useita erityyppisiä lehtiä.
3. Sovella tehtäviä eri-ikäisille oppilaille, voit madaltaa tai korottaa vaatimustasoa.
4. Sovi muiden käyttäjien kanssa, voiko lehtiä tässä vaiheessa leikata.

Lue, teetä ja nauti!

Liitteen tekijät: luokanopettajat
Kati Solastie & Hannele Saarinen,
kuvat; Anne Kursu.

Aikakauslehti

- ilmestyy säännöllisesti vähintään neljä kertaa vuodessa,
- sisältää ammattilaisten kirjoittamia artikkeleita ja juttuja,
- kertoo myös kuvilla,
- on tilattavissa ja ostettavissa,
- on tärkeä ilmoitus- ja mainosväline,
- on suurin media; Suomessa julkaistaan vuosittain yli 3500 erilaista aikakauslehteä

Opettajalle taustaksi

Aikakauslehden historia

- 1600–1700-luvuilta tunnetaan eurooppalaisia esikuvia, lähinnä moraalisia viikkolehtiä Englannista ja Ruotsista
- Ensimmäiset suomalaiset aikakauslehdet olivat tieteellisten seurojen julkaisemia tai uskonnollisiin ja moraalisiin kysymyksiin keskittyviä lehtiä.
- Ensimmäinen varsinainen aikakauslehti oli nimeltään Om konsten att rätt behaga (1712). Lehti oli hengeltään kasvatuksellinen, suunnattu naisille ja opetti miellyttämisen taitoja.
- 1800-luvulta lähtien kansansivistystyön ja painovapauslain myötä lehtinimikkeiden määrä kasvoi, uusia kirjapainoja ja kirjakauppoja syntyi, postin kulku helpottui ja lukuharrastus lisääntyi, esimerkiksi

- Lönnrotin julkaisema ensimmäinen suomenkielinen lehti Mehiläinen (1836–1840), ks. www.ouka.fi/kirjasto/lonnrot/mehilainen.htm
- lastenlehti Eos (ruotsink. 1854–62)
- *Opettaja* (1906–), vanhin viikoittain yhä ilmestyvä suomalainen aikakauslehti
- *Suomen Kuvalehti* (1916–), *Maiden ja merien takaa*, *Kyläkirjaston Kuvalehti*
- Sanomalehtien ja aikakauslehtien roolit selkenivät 1880-luvulta lähtien, aikakauslehdissä alettiin kertoa asioiden taustoja
- Lehden tekninen tekeminen helpottui; kuva tuli olennaiseksi osaksi lehteä, niiden valmistus nopeutui; kirjoituskoneet yleistyivät.
- Suomessa julkaistujen painotuotteiden määrä kasvoi nopeasti ja lukijamäärä moninkertaistui 1920-luvulta lähtien (Lähde: www.aikakauslehdet.fi/opetus)

Tehtäviä Henna ja Heikki Haasteelliselle luokkaan tuoduista lehdistä.

1. Kuinka usein lehti ilmestyy vuoden aikana?
2. Kuinka monta ihmistä lehdelle tekee töitä?
3. Etsi tieto lehden iästä, perustamisvuosi tai vuosikerta. (Niiden ilmoittaminen on lehdelle vapaaehtoista, kaikissa lehdissä ikätietoja ei siis ole.)
4. Ottakaa selvää, mikä luokkaan tuoduista lehdistä on perustamisältään vanhin.

Aikakauslehden toimituksen väki esitellään ns. "apinalaatikossa". Siihen on kerätty lehden toimittamisesta vastaavat ammatti-ihmiset. Löydät apinalaatikon joko lehden alku- tai loppusivuilta.

Sarjakuvasta se alkaa

Usein sarjakuvat ovat ensimmäisiä juttuja, joita lapsi aikakauslehdessä lukee. Sarjakuva voi olla aikakauslehden yksi osa tai kokonainen oma lehtensä.

1. Valitse yksi kokonainen sarjakuva tai sarjakuvalehden sivu.

- Arvioi sivulla olevien sanojen lukumäärä.
- Kirjoita luku muistiin.
- Laske tarkka sanamäärä.
- vertaa sanamääriä keskenään.

- Keksikää esitys, jonka vuorosanoihin sijoitatte valitsemanne puhekuplatekstit.
- Kirjoittakaa omat puhekuplanne taululle ja esittäkää esityksenne toisille.

2. Puhekuplasta esitykseksi.

- Kootkaa 4–5 oppilaan ryhmä.
- Kukin valitsee sarjakuvasta yhden puhekuplatekstin. (Kullakin oppilaalla voi olla eri lehti tai sarja. Valitkaa kokonaisia lauseita.)

3. Päähenkilö

- Oppilaspari tai ryhmä valitsee sarjakuvan.
- Sarjakuvasta otetaan tarkasteltavaksi päähenkilö, josta laaditaan käsitekartta.

Käytä mallikuvaa apunasi.

Lehdilläkin on omat kaverinsa

Lehtiä on tapana luokitella asiasisältönsä ja kohderyhmänsä mukaan, jotta tietoa etsivät löytäisivät nopeammin aiheitaan koskevat julkaisut ja toisaalta jokainen lukija löytäisi juuri itselleen sopivaa luettavaa. Luokittelutavat vaihtelevat siis tarkoituksen mukaan. Hyvin tavallinen on seuraava luokittelu:

Lastenlehdet

mm. Leppis, Prinsessa, Witch

Nuortenlehdet

mm. Demi, Koululainen, Suosikki

Sarjakuvalehdet

mm. Aku Ankka, Mustanaamio, Muumi

Naistenlehdet

mm. Anna, Kotivinkki, Me Naiset

Perhe- ja yleisaikakauslehdet

mm. Apu, 7 päivää, Seura, Suomen Kuvalehti

Harrastelehdet

mm. Erä, Suuri Käsiyö, Suomen Luonto

Erikoislehdet

mm. Kotipuutarha, Tiede, Tieteen Kuvalehti

Ammatti- ja järjestölehdet

mm. Opettaja, Diabetes, Leipuri

Asiakaslehdet

mm. Pirkka, Yhteishyvä, Matkaviestit

Perustakaa luokkaan lehtikioski.

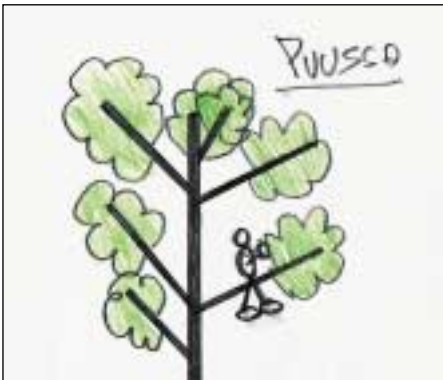
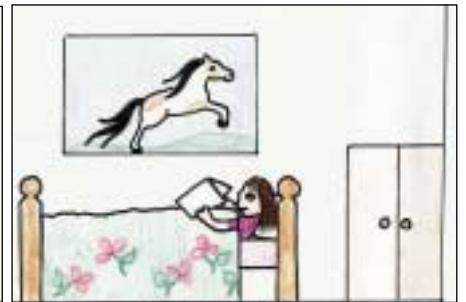
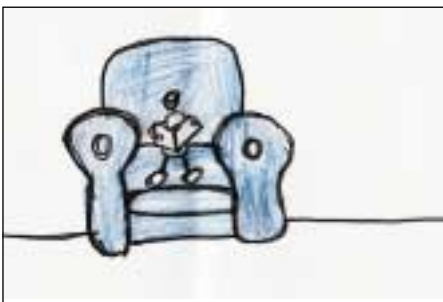
1. Asiakas Liisa/Lauri Lukeva

- Keksi itsellesi ikä, sukupuoli, ammatti ja harrastus.
- Mieti, millainen olisi sinun lehtiostoksesi.
- Osta lehtesi asiantuntevalta lehtimyyjältä luokan lehtikioskista.

2. Myyjä Laura/Lasse Lehtevä

- Ota selvää asiakkaasi kiinnostuksen kohteesta.
- Tarjoa hänelle sopivia lehtiä ostettavaksi.

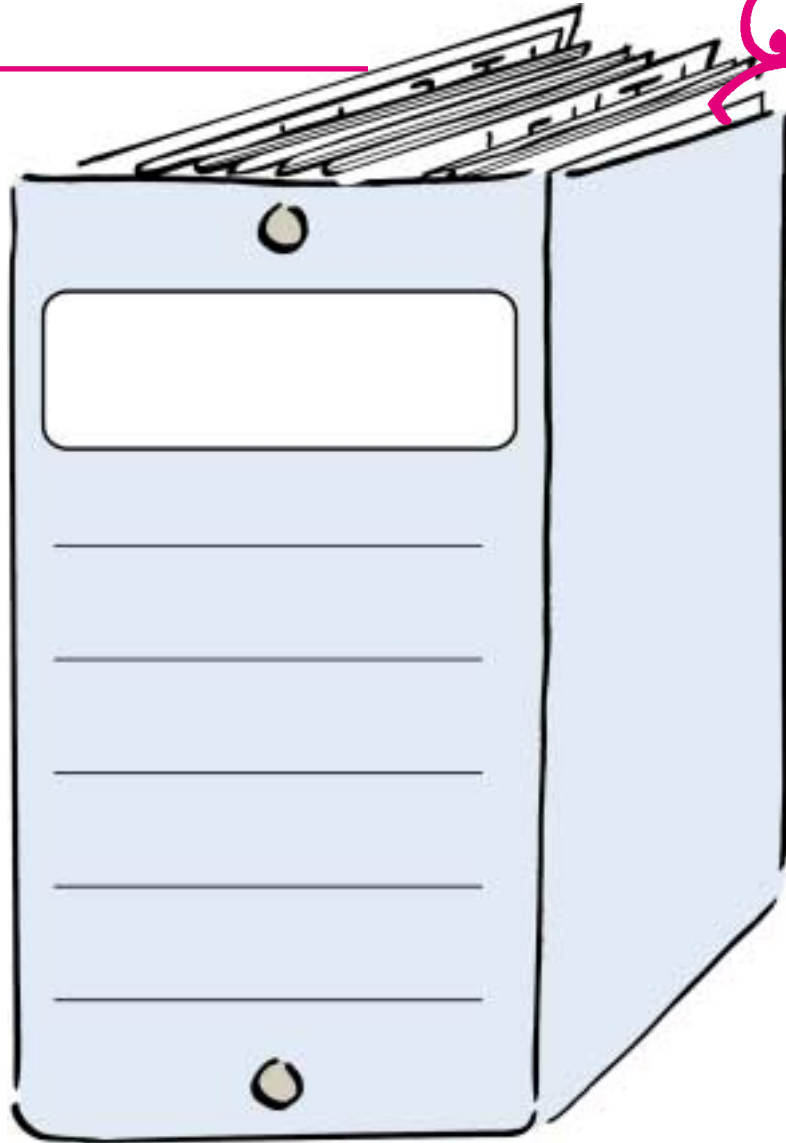
Oppilastöitä – 6 erilaista paikkaa lukea aikakauslehteä

Lajitelkaa lehtenne

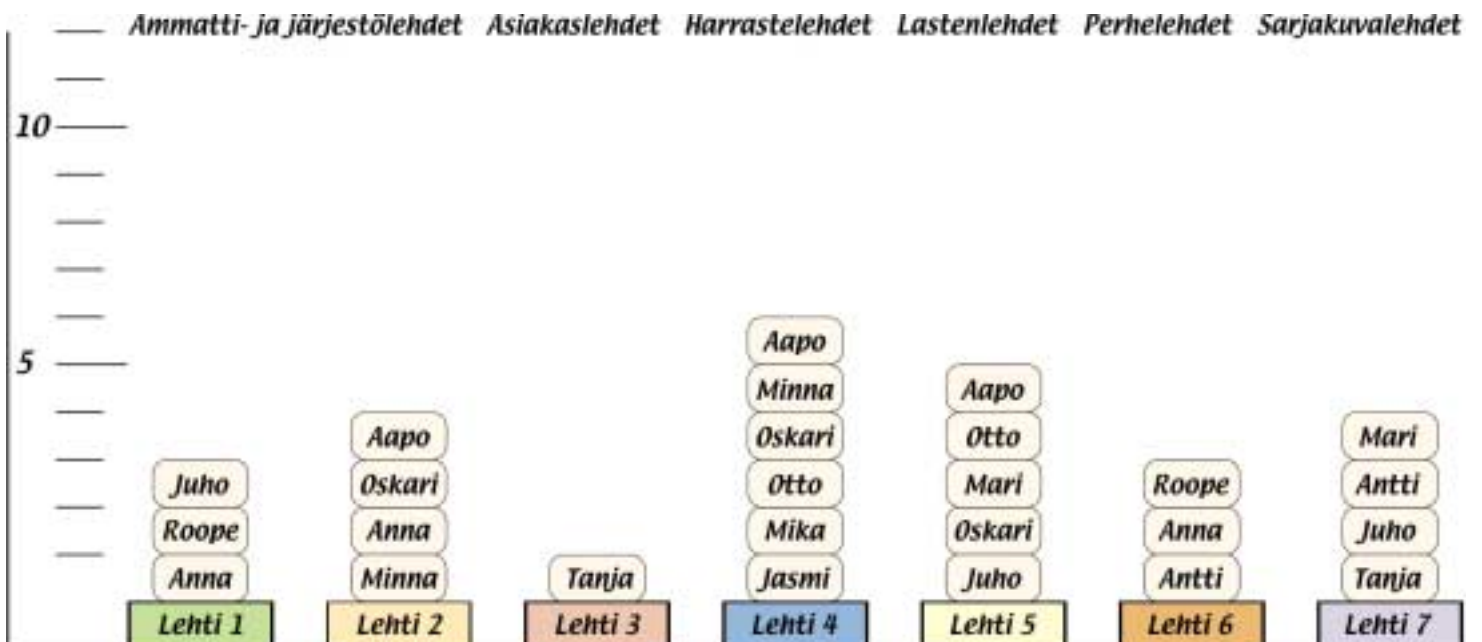
1. a) Jakakaa luokkaan tuodut lehdet tasan ryhmillä.
- b) Miettikää ryhmissä, miten lehdet voisi luokitella omiin kansioihinsa.
- c) Numeroikaa opettajan antamasta monisteesta kansioiden kuvat tai antakaa niille nimi.
- d) Kierrättäkää lehtipinoja ryhmissä. Luokitelkaa kansioidin kaikki ryhmäsänne kiertäneet lehdet.

2. Täydentäkää tarvittaessa kansiot muilla tuntemillanne luokitteluunne sopivilla lehdillä.

Kopioi kansion kuvia oppilaille riittävä määrä (n. 10 kpl/ryhmä) tai piirrä niitä oppilailla.

3. a) Selvitä, mitä aikakauslehtiä kotiin tilataan.
- b) Selvitä mitä aikakauslehtiä kotiin tulee tilaamatta.
- c) Tehkää koulussa tilasto lehtiluokittain oppilaiden keräämien tietojen perusteella.

Aikakauslehden tekstityyppejä

Juttu = Yleisnimi kaikille lehdessä oleville teksteille.

Artikkeli = Asiajuttu, selvitys mistä tahansa aiheesta.

Reportaasi = Elämyksellinen kuvaus, toimittaja ja kuvaaja ovat olleet paikan päällä

Pääkirjoitus = Yleensä lehden päätoimittajan kirjoittama lyhyt kannanotto.

Mielipidekirjoitukset = Pakinat, kolumnit, yleisönosastokirjoitukset ja arvostelut

Pikkujutut = Lyhyitä kirjoituksia ja kuvia, esimerkiksi tuote-esittelyt, seurapiiripalstat, tapahtumakalenterit, in- ja out-jutut.

Palvelupalstat = TV- ja radio-ohjelmat, ruoka- ja käsityöohjeet, lukijoiden kirjeet, asiantuntijoiden vastaukset lukijoille (esim. lääkäripalsta) ja testit.

Haastattelu = toimittaja hankkii taustatietoja ja yhdistää niitä haastateltavan replikkeihin.

- Asiantuntijahaastattelussa jutun ydin on asia, josta haastateltu ilmaisee mielipiteensä.

- Henkilöhaastattelussa haastateltava itse voi olla kysymysten kohde.

- Kiertohaastatteluissa kysellään monelta ihmiseltä mielipidettä samasta asiasta. Silloin haastattelussa yleensä vuorottelevat pelkästään kysymykset ja vastaukset.

Lähde: www.aikakauslehdet.fi/opetus

Kuuma tuoli

Tämän tehtävän voi tehdä koko luokan harjoituksena tai ryhmän omana harjoituksena. Jos työtapa on luokalle uusi, ensimmäinen kerta kannattaa tehdä luokassa opettajan johdolla.

1. Koko luokka tai ryhmä perehtyy samaan aikakauslehden haastatteluun. (Opettaja voi näyttää piirtoheittimellä kuvan haastateltavasta ja lukea kaikille ääneen lehtihaastattelun.)
2. Valitaan luokasta oppilas kuumaan tuoliin haastateltavaksi. (Tuolissa olijalla aina sopiva roolimerkki, esim. hattu, huivi...)
3. Oppilaat jatkavat lehden henkilön haastattelua omin kysymyksin.

Kukka Lehtinen puutarhassaan

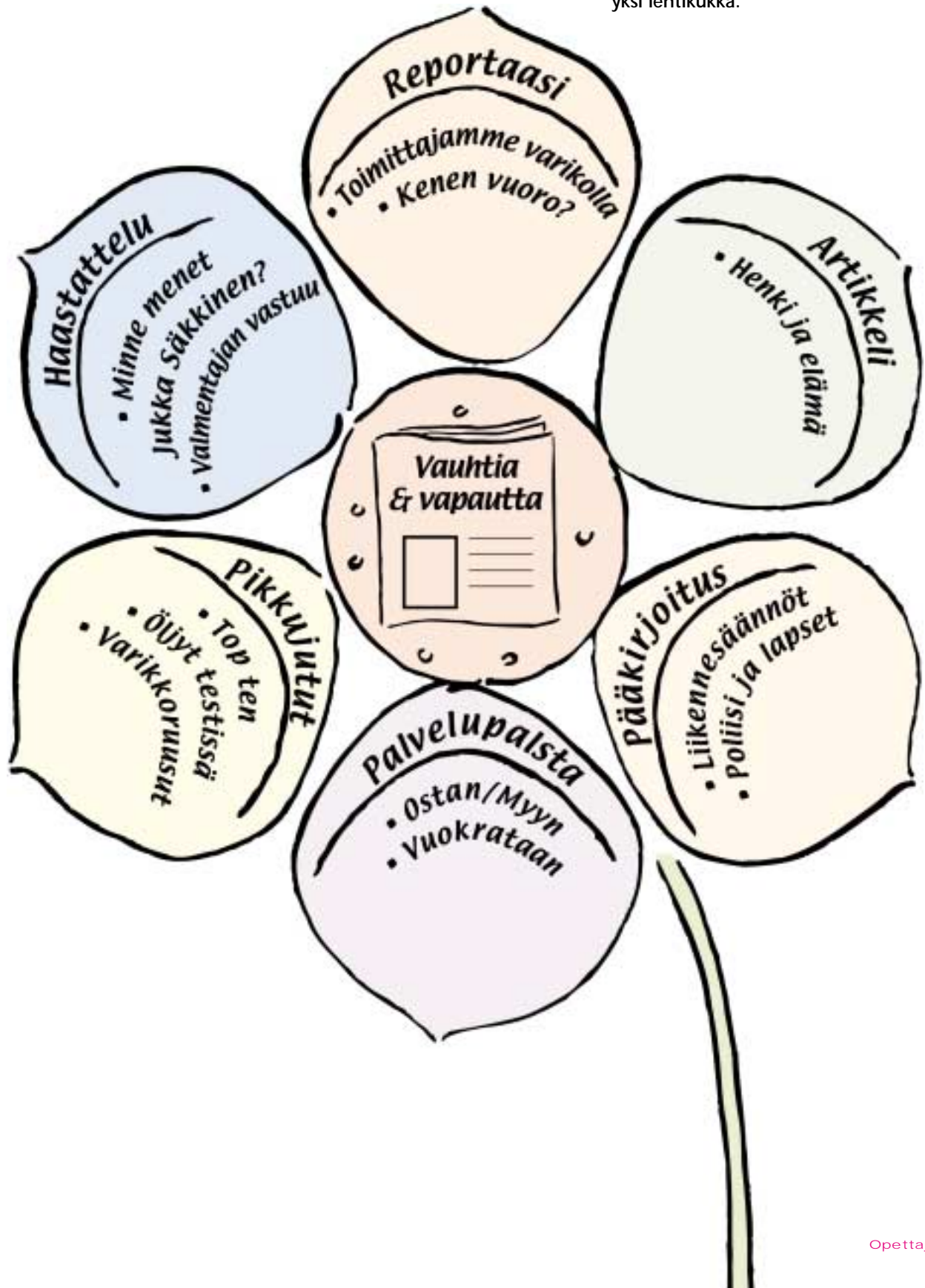
Kukka Lehtinen rakastaa erilaisia lehtiä, hän tutkii niitä tarkasti. Hänen kukkiensa jokainen terälehti on nimetty, ja niillä on oma tehtävänsä.

Kootkaa luokan seinälle Kukka Lehtisen puutarha. Tässä oppilasparille kasvatusohjeet:

1. Valitkaa yhdessä yksi aikakauslehti.
2. Lukekaa lehteä ja kirjoittakaa lehden otsikot muistilapulle allekkain.
3. Kirjoittakaa otsikon viereen mikä juttutyyppi on kyseessä (juttutyypit ks. s. 6).
4. Laskekaa kuinka monta eri juttutyyppiä lehdessä on, jotta tiedätte

kuinka monta terälehteä tarvitsette. (1 terälehti = juttutyyppi)
5. Piirtäkää ja leikatkaa mallikuvan mukaan Kukka Lehtisen puutarhaan yksi lehtikukka.

Mitä tekevät Tiina ja Taavi Toimittaja?

Toimittaja tekee juttuaan varten paljon taustatyötä. Hän perehtyy aiheeseen laajasti, tekee yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa ja haastattelee tarpeelliseksi katsomiaan asiantuntijoita. Aikakauslehden toimittajalla on mahdollisuus taustoittaa juttuaan, koska lehti ei ilmesty joka päivä sanomalehden tapaan. Toimittaja on usein kerännyt enemmän tietoa asiasta kuin aikakauslehden sivuille mahtuu.

Tämä juttu Opettajassa 22/2004.
Se löytyy arkistosta www.oaj.fi/opettaja sekä osoitteesta www.aikakauslehdet.fi/opetus

Mitä tekevät Liisa ja Lauri Lukija?

Hyvä aikakauslehtijuttu kiinnostaa lukijaa. Eri lukijat ovat kiinnostuneita erilaisista jutuista, onneksi juttuja on monia. Yhteistä lukijoille on, että kiinnostavia juttuja luetaan yhä uudelleen ja ne muistetaan. Mielikuvamme samasta lehtijutusta voi olla ihan erilainen.

1. Etsi aikakauslehdestä itsellesi mieluinen artikkeli tai reportaasi.
2. Lue juttu huolellisesti.
3. Mieti, mitä erilaista taustatyötä toimittaja on juttua varten tehnyt.
4. a) Laadi lukemasi aikakauslehtijutun perusteella käsitekartta toimittajan työstä.
b) Käytä mallikuvaa apunasi.
- ✂ c) Jos saat leikata lehtiä, liimaa lehtijuttu riittävän isolle paperille.
5. a) Anna valitsemasi lehtijuttu luettavaksi 2–3 eri henkilölle.
b) Haastattele heitä: Mitä sinulle tuli ensimmäisenä mieleen jutusta?
- 🏠 c) Vie lehtijuttu kotiin luettavaksi vähintään yhdelle ihmiselle ja haastattele myös häntä.
6. Täydennä haastattelemiesi lukijoiden mielikuvat käsitekarttaasi.